

Спеціалізованій вченій раді Д 035.051.01
у Львівському національному університеті
імені Івана Франка

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата економічних наук
Добоша Назара Миколайовича
на дисертаційну роботу Бовсуновської Ганни Сергіївни
«Розвиток ринку автотранспортного страхування України»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

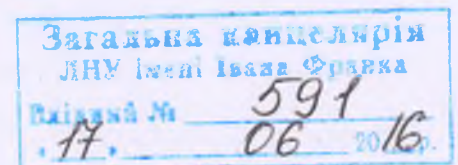
АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ринок автотранспортного страхування відіграє важливу роль у гармонійному розвитку страхового ринку та його інфраструктури, налагодженні механізмів захисту всіх його учасників, виступає потужним джерелом економічного розвитку країни.

Стратегія розвитку вітчизняного ринку автотранспортного страхування має базуватися на обґрунтованих наукових засадах, що дозволить забезпечити додатковим обсягом фінансових ресурсів економіку країни, стабілізувати вітчизняний страховий ринок. Проте автотранспортне страхування в Україні не в повній мірі реалізує свій потенціал, незважаючи на деякі позитивні тенденції його розвитку.

Зазначені зміни зумовлені зовнішніми і внутрішніми чинниками, специфічними особливостями функціонування зазначеного сегменту страхового ринку. Інституційні та функціональні характеристики вітчизняного ринку автотранспортного страхування в цілому не відповідають реальним потребам держави та європейським стандартам.

Актуальність розгляду розвитку ринку автотранспортного страхування

привертає увагу багатьох науковців, проте особливості його функціонування, використання можливостей в умовах сучасної економіки України у поєднанні з загальнонаціональними економічними пріоритетами та урахуванням зарубіжного досвіду зумовлюють проведення подальших досліджень.

Недостатність науково-теоретичної розробки даного завдання, необхідність розробки практичних рекомендацій щодо розвитку ринку автострахування в Україні визначили актуальність дисертаційної роботи Бовсуновської Г.С.

СТУПІНЬ ОБГРУНТОВАНOSTІ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ, СФОРМУЛЬОВАНИХ У ДИСЕРТАЦІЇ

Глибину дослідження, обґрунтованість положень і висновків роботи вдалося досягти завдяки тому, що її теоретичною і методологічною основою стали наукові праці відомих вітчизняних і зарубіжних авторів, фундаментальні положення економічної і фінансової теорії, нормативно-правові акти з питань страхування, публікації в періодичних виданнях, інтернет-джерелах тощо.

Аналітична частина роботи виконана з використанням значного масиву статистичних даних, що всебічно характеризують предметну область дослідження. Тому можна стверджувати про високий рівень достовірності отриманих результатів та зроблених у роботі висновків. Для реалізації поставленої мети дослідження коректно визначено перелік завдань, чітко сформульовано об'єкт та предмет дослідження. Всі складові дослідження логічно вписуються у зміст та структуру дисертаційної роботи.

Використання значної кількості першоджерел (218 найменувань), у тому числі іноземних джерел, нормативно-правових документів, сучасних методів дослідження, великих обсягів статистичних даних дало можливість

дисертанту системно підійти до вирішення поставленої мети, розглянути різноманітні аспекти обраної тематики та обґрунтувати власне бачення вирішення питання розробки теоретичних засад, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо регулювання розвитку автотранспортного страхування України.

Під час проведення дослідження автор використовував загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання, а саме: узагальнення, аналізу, у тому числі семантичного, кореляційно-регресійного, ймовірнісного, порівняння, прогнозування, системного й синергетичного підходів.

Наукова обґрунтованість та достовірність результатів дисертаційного дослідження також підтверджується використанням ряду розробок автора в діяльності Ліги страхових організацій України (довідка про впровадження № 619/III-6 від 09.12.2015 р.); СК «Українська страхова група» (довідка про впровадження № 172/3 від 02.09.2015 р.); СК «Юнівес» (довідка про впровадження № 57/1 від 11.09.2015 р.); СК «Країна» (довідка про впровадження № 0153-7 від 24.09.2015 р.). Крім того, наукові результати дослідження, а також запропоновані у дисертації нові методологічні підходи використовуються у навчальному процесі Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара під час викладання таких дисциплін, як «Фінансова економіка», «Управління фінансовими ризиками», «Фінансово-економічні ризики», «Ринок фінансових послуг».

Враховуючи усе вище зазначене, можна зробити висновок, що отримані наукові результати є достовірними та обґрунтованими, а дисертація пройшла необхідну практичну та публічну апробацію.

**ЗВ'ЯЗОК ТЕМИ З ДЕРЖАВНИМИ ТА ГАЛУЗЕВИМИ НАУКОВИМИ
ПРОГРАМАМИ, ПРІОРИТЕТНИМИ НАПРЯМАМИ РОЗВИТКУ
НАУКИ**

Дисертаційна робота Бовсуновської Г.С. є складовою досліджень

Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара «Фінансова інфраструктура народного господарства України: інвестиційно-інноваційні аспекти» (номер державної реєстрації 0109U000132), «Фінансовий механізм вирішення глобальних проблем: попередження економічних криз» (номер державної реєстрації 0112U000144), «Фінансовий механізм реалізації фінансової політики України (номер державної реєстрації 0114U006295). У межах зазначених науково-дослідних тем дисертантом було вивчено проблему підвищення ефективності управління інвестиційно-інноваційною діяльністю на страховому ринку, запропоновано удосконалення методичного підґрунтя управління страховим ринком шляхом інтеграції елементів визначення волатильності економічних процесів в існуюче методичне забезпечення, доведено циклічність розвитку ринку автотранспортного страхування України, удосконалено методичні підходи щодо всебічної оцінки рівня фінансової безпеки ринку автотранспортного страхування, розроблено теоретико-практичні рекомендації щодо управління рівнем фінансової безпеки автотранспортного страхування.

**ПОВНОТА ВИКЛАДУ ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ,
ВИСНОВКІВ І ПРОПОЗИЦІЙ В ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЯХ
ЗДОБУВАЧА**

Основні положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Бовсуновської Г.С., відображені у наукових працях здобувача, матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій.

За результатами дослідження опубліковано 19 наукових праць загальним обсягом 6,92 д.а., з них особисто автору належить 6,84 д.а. Автор прийняв участь у двох колективних монографіях, опублікував 8 статей у наукових фахових виданнях, у т.ч. 7 статей у виданнях України, які внесено до міжнародних наукометричних баз даних, 9 тез доповідей на науково-практичних конференціях. Усі публікації повною мірою відображають

наведені у дисертації елементи наукової новизни, її теоретичні та практичні положення. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лиш ті ідеї і висновки, які є результатом особистих досліджень здобувача, про що свідчить перелік опублікованих праць. Враховуючи те, що результати дослідження отримали позитивну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях, їх апробацію варто вважати достатньою. Кількість наукових статей та їх обсяг відповідають чинним вимогам до основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Науковий матеріал, викладений у авторефераті, повністю відображає зміст дисертаційної роботи, одержані наукові результати та висновки. Автореферат у повній мірі розкриває основні наукові результати, отримані дисертантом у процесі дослідження, а також ступінь новизни розробок і рекомендацій щодо можливостей практичного застосування одержаних результатів наукового дослідження.

НОВИЗНА ОСНОВНИХ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ

У дисертації викладено сукупність теоретико-методичних положень, висновків та рекомендацій, які мають наукову новизну і свідчать про особистий внесок автора у теорію та практику регулювання розвитку ринку автотранспортного страхування України.

Наукові результати в узагальненому вигляді спрямовані на вирішення важливої наукової проблеми, яка полягає у розвитку теоретико-методичних засад регулювання ринку автотранспортного страхування України.

Наукові результати дисертаційної роботи, що містять елементи наукової новизни, полягають у наступному.

До основних теоретичних розробок необхідно віднести розширення теоретичного підґрунтя дослідження. Так, автором на основі дослідження

поглядів різних вчених та власних теоретичних узагальнень уточнено економічний зміст поняття «автотранспортне страхування», визначено його основні властивості та характер взаємозв'язків з іншими економічними категоріями (с. 16-19).

Здобувачем було досліджено теоретичні основи функціонування фінансового механізму автотранспортного страхування на основі системного і синергетичного підходів. В результаті автором було обґрунтовано особливості застосування такого механізму та його компонентів, а також визначені базові інструменти впливу на розвиток ринку автострахування в Україні (с. 34-42).

Також Бовсуновською Г.С. обґрунтовано необхідність систематизації основних загроз та небезпек фінансовій безпеці страхового ринку та ринку автотранспортного страхування за механізмом впливу на його розвиток. Автором доведено, що такі небезпеки та загрози носять системний характер та реалізуються через ринковий механізм впливу, інституціональні складові та механізм державного впливу (с. 131-138).

Наукову новизну також складає обґрунтування невизначеності розвитку ринку автотранспортного страхування (с. 64-79) та використання показника ентропії й виробництва ентропії, як характеристики невизначеності розвитку для виявлення характеру змін на ринку (с. 87-92).

Науковим здобутком дисертації є також розробка методичного підґрунтя визначення рівня фінансової безпеки ринку автотранспортного страхування. Автором було аргументовано вибір індикаторів фінансової безпеки, що дозволило кількісно оцінити її рівень з урахуванням сучасної кон'юнктури ринку (с. 97-103).

З огляду на виявлені недоліки існуючого методичного забезпечення визначення рівня фінансової безпеки ринку автотранспортного страхування та страхового ринку в цілому здобувачем було обґрунтовано шляхи його удосконалення з використанням математичного моделювання. Автором було

доведено доцільність перегляду нормативних значень показників фінансової безпеки ринку та застосування коригуючих коефіцієнтів для врахування рівня розвитку ринку (с.113-125).

Враховуючи необхідність підвищення ефективності функціонування ринку автотранспортного страхування здобувачем було розроблено пріоритетні напрями фінансової політики розвитку даного сегменту ринку, що є основою для створення ефективного та раціонального механізму регулювання та розвитку ринку, його захисту від зовнішніх та внутрішніх загроз та небезпек (с. 145-152).

Наведені вище обґрунтовані наукові розробки дисертаційного дослідження показують, що лише за умови комплексного аналізу стану та тенденцій розвитку ринку автотранспортного страхування України можливо в сукупності вирішити важливе наукове завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретичних засад, розробці методичних підходів та практичних рекомендацій щодо регулювання розвитку автотранспортного страхування України.

ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА НЕДОЛІКИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Поряд із здобутками, які важливі як в науковому, так і практичному значенні, дисертація має окремі дискусійні положення та недоліки:

1. проводячи семантичний аналіз категорії «страхування», автором було побудовано мережу взаємозв'язків зазначеної категорії з іншими економічними категоріями (с.19), при цьому варто зазначити, що запропонована мережа не дає наочного розуміння описаних взаємозв'язків. Доцільно було б перегрупувати її та схематично зобразити основні та додаткові взаємозв'язки економічних категорій.

2. дискусійним, на наш погляд, є твердження автора щодо включення професійних оцінювачів ризиків та збитків, а саме андеррайтерів, сюрвейерів,

аварійних комісарів, аджастерів, диспашерів, до посередників страхового ринку (с. 44). Доцільно було б віднести їх до суб'єктного складу ринку з виокремленням в окрему групу, або ж більш докладно обґрунтувати висунуту автором думку.

3. розглядаючи особливості суб'єкт-об'єктних взаємодій на ринку автотранспортного страхування (с. 48-52), автором було вірно вказано на їх специфіку. При цьому поза увагою залишився такий вид автострахування, як особисте страхування від нещасних випадків на транспорті. Опис особливостей функціонування сегменту автотранспортного страхування з урахуванням зазначеного виду страхування посилив би логіку та повноту викладу цього питання.

4. здійснюючи якісний і кількісний аналіз рівня фінансової безпеки страхового ринку та ринку автотранспортного страхування (пп.2.3, 3.1), автором використано поняття «фінансова безпека автострахування». При цьому не зазначається, що автор має на увазі. Постає питання в коректності використання такого поняття, що може бути предметом подальших наукових розробок.

5. цікавим доробком автора є обґрунтування доцільності використання показника виробництва ентропії для визначення рівноважного стану ринку (с. 87-88). При цьому в результаті особливостей математичних розрахунків було зазначено про можливі помилки в інтерпретації отриманих результатів, проте не зазначено як можливо правильно оцінити результати аналізу. Для уникнення викривлення результатів аналізу варто було б зосередити увагу на цьому питанні.

6. розглядаючи спектр загроз фінансовій безпеці ринку фінансових послуг, автором коректно було відмічено як одну із загроз коливання курсу валют, що є надзвичайно впливовим фактором, враховуючи нестабільність теперішньої економічної ситуації. При цьому розглядаючи спектр загроз на рівні страхового ринку та ринку автострахування, зазначений фактор не був

відмічений, що на нашу думку є недопустимим. Оскільки, одним з основних показників рівня фінансової безпеки ринку страхування та автострахування є показник щільності страхування, що безпосередньо залежить від курсу валют. Отже, класифікацію загроз доцільно доповнити валютним фактором.

У дисертаційній роботі зустрічаються недоліки технічного (зазначення авторства рисунків чи таблиць) та стилістичного характеру. Також загальною рекомендацією до роботи є оновлення використаних статистичних даних.

Однак висловлені зауваження не применшують значимість дисертаційного дослідження, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Бовсуновської Г.С., а мають дискусійний характері відкривають напрями подальшої наукової роботи здобувача.

ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА ДИСЕРТАЦІЇ ТА ЇЇ ВІДПОВІДНІСТЬ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Результати проведеного наукового дослідження дають змогу зробити висновок, що дисертаційна робота, виконана Бовсуновською Ганною Сергіївною на тему «Розвиток ринку автотранспортного страхування України», є актуальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що має наукове й практичне значення, виконаним на високому теоретико-методологічному рівні та відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит.

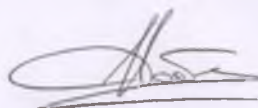
Завдяки проведеному дослідженню здобувачем отримані нові науково обґрунтовані результати, які у сукупності вирішують важливе наукове завдання щодо розвитку теоретико-методичних засад регулювання ринку автотранспортного страхування України. Мета та завдання, поставлені у дисертаційній роботі, досягнуті і успішно вирішені, що підтверджується відповідними висновками. Дисертація добре структурована, витримано логічну послідовність викладу теоретичних положень, що свідчить про

значний обсяг виконаної роботи як у теоретичному, так і прикладному аспектах.

Вважаю, що за своїм змістом, відповідності спеціальності, оформленням, актуальністю, ґрунтовністю вирішення наукових проблем, рівнем та кількістю публікацій, теоретичним та практичним значенням одержаних результатів представлена дисертаційна робота на тему «Розвиток ринку автотранспортного страхування України» відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13 і 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її автор – Бовсуновська Ганна Сергіївна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Інституту підприємництва
та перспективних технологій
Національного університету
«Львівська політехніка»

Н. М. Добош

Підпис кандидата економічних наук Н.М. Добоша засвідчую:

Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»

Брилинський Р.Б.

*Діючий член комісії з
об'єктивної оцінки
вченої ради 17.06.2016р.
[Signature]*